

POWSTANIE WIELKOPOLSKIE 1918/1919

„DWUDZIESTY SIÓDMY WOLNOŚĆ PRZYNIÓŚŁ GRUDNIA”

Defilada jednego ze szwadronów 4. pułku ułanów wielkopolskich, Poznań, 11 XII 1919 r.
(fot. ze zbiorów Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie)

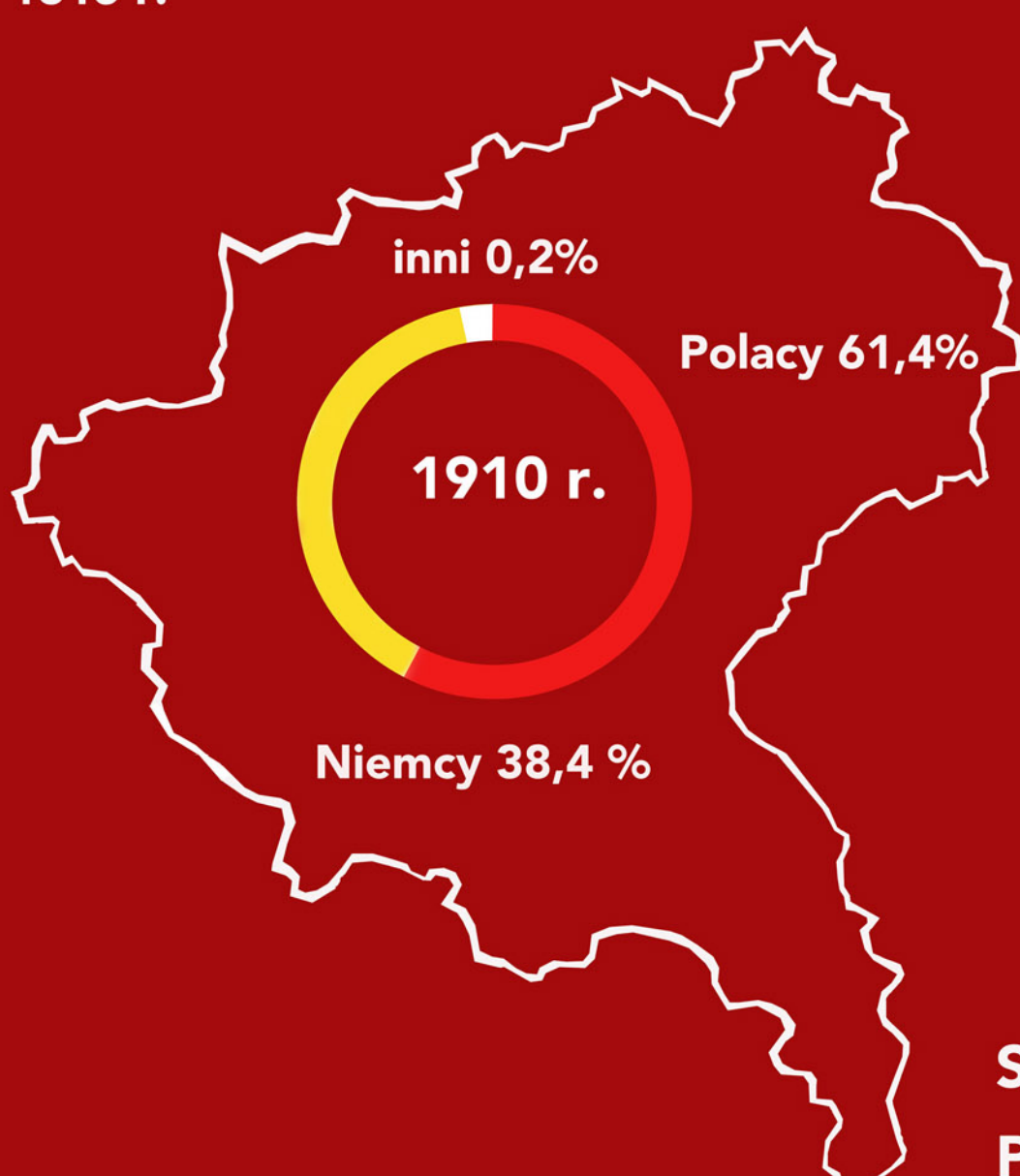

1. W PRZEDEDNIU POWSTANIA

Prowincja Poznańska powstała w wyniku postanowień Kongresu Wiedeńskiego w 1815 r.

Mapa Prowincji Poznańskiej
(autor Radosław Przebitkowski z: pw.ipn.gov.pl)

Struktura narodowościowa Prowincji Poznańskiej z 1910 r.

- ! Siłą społeczeństwa polskiego w Poznańskim był monolit ideologiczny i solidaryzm narodowy

Podpisany 11 XI 1918 r. rozejm, kończący I wojnę światową, pozostawił Prowincję Poznańską w granicach republiki niemieckiej. O losie prowincji przesądzić miał kongres pokojowy zwyciężskich mocarstw... Chaos w państwie niemieckim - spowodowany rewolucją - sprzyjał jednak polskim celom niepodległościowym.

TRÓJWŁADZA W PROWINCJI POZNAŃSKIEJ (listopad – grudzień 1918 r.)

Administracja niemiecka

Rady Robotnicze i Żołnierskie
[powstałe w Niemczech w wyniku rewolucji organy władzy terenowej]

Rady Ludowe
[tymczasowe organy administracji politycznej w Prowincji Poznańskiej; istniały rady polskie, niemieckie i żydowskie]

Poprzez polskie Rady Ludowe i zdominowanie przez Polaków Rad Robotniczych i Żołnierskich oddolnie budowano polską administrację w Prowincji Poznańskiej

Wyłonienie podczas Polskiego Sejmu Dzielnicowego [3-5 XII 1918 r.] własnej reprezentacji w postaci NACZELNEJ RADY LUDOWEJ i jej KOMISARIATU – głównego organu polskiej władzy na ziemiach polskiego zaboru pruskiego

Naczelną Radę Ludową
fot. z Dziennika Polskiego Sejmu Dzielnicowego, Poznań 1918

- ! POLSKI SEJM DZIELNICOWY legalizuje polską władzę polityczną

WŁADZA POLITYCZNA TWORZY ODDZIAŁY PARAMILITARNE

Przy Radach Robotniczych i Żołnierskich

SŁUŻBA STRAŻY I BEZPIECZEŃSTWA

formacja wartownicza licząca ok. 2 tys. żołnierzy [w większości Polacy]

Przy Naczelnej Radzie Ludowej

STRAŻ LUDOWA

formacja porządkowo – policyjna licząca kilka tysięcy członków

MIECZYŚLAW PALUCH
- nieformalny dowódca

fot. Mieczysław Paluch (fot. NAC)

komendant JULIAN LANGE

fot. Julian Lange (fot. NAC)

- ! Mieczysław Paluch związany był z Polską Organizacją Wojskową Zaboru Pruskiego której członkowie przed wybuchem powstania uzyskali kontrolę nad ważnymi instytucjami decydującymi o kwestiach wojskowych w Prowincji Poznańskiej.

KONCEPCJE PRZYŁĄCZENIA PROWINCJI POZNAŃSKIEJ DO ODRODZONEJ POLSKI

DROGA ZBROJNA:

- prowadzona przez Polską Organizację Wojskową Zaboru Pruskiego
- gromadzenie broni
- utworzenie Tajnego Sztabu Wojskowego (docelowo sztab przyszłego powstania)

DROGA DYPLMATYCZNA:

- prowadzona przez Komisariat NRL
- uzależnienie działań od decyzji Ententy
- ścisła współpraca z działającym w Paryżu Komitetem Narodowym Polskim prowadzonym przez Romana Dmowskiego
- stopniowa polonizacja administracji w Prowincji Poznańskiej

- ! Naczelną Radę Ludową ukierunkowaną na zabiegi dyplomatyczne nie wykluczała jednak działań zbrojnych.

Bibliografia:

- Publikacje:
 - A. Czubiński, Powstanie Wielkopolskie 1918-1919: geneza – charakter – znaczenie, Poznań 2002
 - M. Rezler, Powstanie Wielkopolskie 1918-1919: po 100 latach, Poznań 2018
 - W. Olszewski, Ł. Jastrzęb, Lista strat powstania wielkopolskiego od 27.12.1918 r. do 8.03.1920 r., Koszalin 2009.
 - R.T. Wilkanowicz, Utwory powstańcze, wybór, opracowanie i wstęp I.Kiec, Poznań 2018
 - „Kronika Miasta Poznania” 2018, nr 3 (1918. Od rewolucji do powstania).

Fotografie:

- Biblioteka Kórnicka PAN
- Dziennik Polskiego Sejmu Dzielnicowego, Poznań 1918
- „Ilustracja Wielkopolska”, 1928, nr 13
- Muzeum Powstańców Wielkopolskich w Lusowie
- Narodowe Archiwum Cyfrowe
- POLONA
- zbiory prywatne Katarzyny Prazuńskiej-Czarnul

Mapy:

pw.ipn.gov.pl

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ